

Sveavägen 59
Box 350, SE-101 26 Stockholm, Sweden

Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter
The Swedish federation for Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Rights
Member of The International Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and
Intersex Association (ILGA)

Förbundskansli
+46 8 50 162 900
forbund@rfsi.se

RFSL Info & Media AB
+46 8 50 162 910
komut@rfsi.se
www.rfsi.se

Fax
+46 8 50 162 999

Webb
www.rfsi.se

REMISSYTTRANDE
2012-04-27

Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

Fridskränkningensbrotten och egenmäktighet med barn, SOU 2011:85

RFSL (Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter) har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet *Fridskränkningensbrotten och egenmäktighet med barn* (SOU 2011:85). RFSL lämnar härmed följande synpunkter.

Betänkandet rör det brott, fridskränkningensbrottet, som lagstiftaren avsett att en förövare av våld och hot i nära relationer ska kunna dömas för. När det gäller våld i samkönade relationer saknades det innan 1998, då lagen tillkom, till stor del svensk forskning om förekomsten av sådant våld. 1998 startades en brottsofferjour i RFSL Stockholms regi. 2007 omvandlades juren, med stöd av medel från Socialstyrelsen, till en nationell brottsofferjour i RFSL förbundets regi, som arbetar med såväl offer för hatbrott som offer för våld i nära relationer. Den erfarenhetsbaserade kunskapen om våld i samkönade relationer i Sverige har under de senaste åren ökat. 2006 publicerades den första studien i Sverige, *Våldsamt lika och olika*, som slog fast att 24,9 procent av de personer som ingick i studien hade erfarenhet av våld i en nuvarande eller tidigare samkönad relation. 2007 blev också våld i samkönade relationer en del av regeringens nationella handlingsplan kring partnervåld. Enligt Ungdomsstyrelsens rapport *Hon, hen, han* (2010) har 19 procent av homo- och bisexuella 16–25-åringar utsatts för fysiskt våld av en förälder, partner eller annan närstående vuxen. Det är en dubbelt så stor andel som bland unga heterosexuella. Ungdomsstyrelsens rapport säger inget om gruppen hbt-personer över 25 år. Det är dock mycket troligt att de som är över 25 också upplevt våld i barndom och tidigt vuxenliv. Våld i barndomen eller under tidigt vuxenliv, eller att man har blivit utsatt för hatbrott eller liknande, leder till obearbetade trauman som personerna har med sig in parrelationen vilket utgör en påfrestning och som i sin förlängning kan utlösa våld. Olika rapporter visar att en stor andel av de personer (oberoende av sexuell läggning eller könsidentitet) som har upplevt våld i barndomen och/eller tidigt vuxenliv själva utövar våld gentemot sin partner eller barn. Våld i barndomen eller tidigt vuxenliv kan troligtvis få, eller har fått, stora konsekvenser för många av de hbt-personer som är över 25 år idag.

I betänkandet har undersökts vilken relation gärningsmannen och brottsoffret har i ett utvalt antal rättsfall. Det konstateras att *ingen* undersökt dom gällande grov fridskränkning mot vuxen utgörs av en parrelation där brottsoffer och gärningsperson är av samma kön (s. 62). När utredningen granskat påföljderna för de undersökta domarna framgår att försvårande och förmildrande omständigheter enligt 29 kap 2 och 3 § BrB sällan åberopats (s. 69). Hbt-personer som utsätts för systematiskt våld i en relation utsätts inte sällan för specifika kränkningar som allvarligt skadar personens självkänsla med avseende på sexuell läggning och/eller könsuttryck eller könsidentitet. På motsvarande vis som fridskränkning mot cis-kvinnor¹ i olikkönade relationer har specificerats för att understryka dess systematik och allvar anser RFSL att allvaret i fridskränkingsbrott mot hbt-personer som utsätts för våld i nära relationer ska understrykas. Hbt-personer är, liksom cis-kvinnor i olikkönade relationer, en strukturellt underordnad grupp i samhället som riskerar en särskild utsatthet för våld. RFSL menar att de behöver säkerställas att våld i hbt-relationer fångas upp i rättssystemet och betraktas och behandlas som lika allvarligt. Brottet kvinnofridskränkning, som innefattar gärningar begångna mot en kvinna av en partner i en olikkönad relation, och brottet fridskränkning, som innefattar gärningar begångna mot en person av en närstående i alla andra fall än av en partner i en olikkönad relation, bör därför bli föremål för särskild utvärdering med fokus på om fridskränkingsbrott i relationer behandlas lika allvarligt oavsett om brottet begåtts i en olikkönad eller samkönad relation. RFSL anser att ett primärt behov är att lagen är utformad och tillämpas så att hbt-personers skydd mot våld från närstående är tillfredsställande. Det krävs då en fördjupad analys av avsaknaden av domar när det gäller våld i hbt-relationer. Det saknas också information i denna utredning om transpersoners våldsutsatthet i relationer. Mycket tyder på att våld mot hbt-personer av partner eller annan närstående inte tillräckligt uppmärksammas inom rättsväsendet och inte tillmäts tillräckligt allvar för att anmälda brott ska leda till åtal för fridskränkning. Det är lätt att våld och hot i hbt-relationer som ryms inom ramen för fridskränkningen inte blir lika tydliga när de samsas med brott mot barn och upprepade kränkningar i andra relationer. Därmed tenderar våld i hbt-relationer att inte synliggöras på det sätt som sig bör, trots att detta våld följer samma specifika mönster och är lika allvarligt som det våld cis-kvinnor utsätts för i olikkönade relationer.

Utredningen menar att genomgången av de domar som 2009 överklagats till hovrätten, inte visat på att det finns några tolknings- eller tillämpningsproblem för domstolarna. RFSL vill uppmärksamma att den slutsatsen inte kan fastställas avseende våld i hbt-relationer, eftersom det saknas underlag för att dra någon sådan slutsats. Vad gäller skadestånd framgår inte heller om det i några fall utdömts ett högre belopp med avseende på brott som uppfattas som

¹ En cis-person är en person som känner sig hemma med och identifierar sig som tillhörande det kön som tilldelats vid födseln.

särskilt kränkande med avseende på sexuell läggning eller könsidentitet. Förutom att rättsväsendets kunskaper om samkönat partnervåld behöver stärkas är det också tydligt att arbetet för att öka anmälningsbenägenheten hos våldsutsatta hbt-personer behöver stärkas. Utredningens bristande fokus på våld inom relationer och från närstående som hbt-personer utsätts för synliggör det omfattande behov som finns av att ytterligare uppmärksamma detta systematiska våld.

Generellt sett anser RFSL att det är högst problematiskt att utredningen saknar en definition av man och kvinna. Överlag saknas information om sexuell läggning och könsidentitet hos brottsoffer och gärningsperson, varför det inte är möjligt att göra någon bedömning av antalet hbt-personer som eventuellt ingår i det underlag utredningen haft tillgång till. RFSL anser det är otillfredsställande att BRÅ inte för statistik avseende relationen mellan parterna inom ramen för fridskränkingsbrotten. Det gör att våld i hbt-relationer osynliggörs. I det fall utredningen granskat ett urval domar, från 2009, konstateras att ingen dom avser brott inom en samkönad relation. Utredningen konstaterar att genom ”införandet av fridskränkingsbrotten har också åstadkommit en generell höjning av straffvärdet för upprepade brott i nära relationer” (s. 89). RFSL välkomnar att det blivit lättare att döma för upprepade brott i nära relationer, men ifrågasätter att det går att konstatera att så blivit fallet även när det gäller upprepade brott i hbt-relationer.

Vad gäller utredningens förslag till lagändringar ser RFSL positivt på att överträdelse av kontaktförbud och grov skadegörelse inkluderas i fridskränkingsbrotten. RFSL menar även att ärekränkingsbrotten och övergrepp i rättssak borde kunna ingå i fridskränkingsbrotten, något som utredningen övervägt men avvisat. Gällande brottet egenmäktighet med barn välkomnar RFSL utredningens förslag om att utvidga brottet till att även omfatta kvarhållande av barn av en av vårdnadshavarna.

Ulrika Westerlund
förbundsordförande

Christian Antoni Möllerop
vice förbundsordförande

Joacim Benes
förbundsstyrelseledamot

Sofia Kuno
brottsoffersamordnare RFSL